

Bilaga 2

Remissammanställning

Resultat av remissen

Nedan presenteras en sammanfattning av de remissvar som föranlett ändringar av de inför remissen föreslagna Storstadsspecifika riktvärdena för jord i Stockholm och/eller tillhörande textbeskrivningar. Justeringar av mindre karaktär exempelvis av språk, referenser och mindre förtydliganden av informativa delar i rapporten sammanfattas inte nedan.

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsen har lämnat synpunkter av övergripande karaktär och har inte tagit ställning till de föreslagna riktvärdena i sig. Länsstyrelsen anser att framtagande av riktvärden för djupare liggande jord bör ske platsspecifikt, om det finns ett behov av åtgärds mål för djup jord i ett enskilt projekt, eftersom det generellt är svårt att ange gränsen mellan ytlig och djup jord.

I rapporten anges fem markanvändningsscenarier samt scenario markdjup under 1 meter, vilket ger totalt 20 klasser av riktvärden. Länsstyrelsen framför att detta kan försvåra användandet exempelvis vid exploateringar och anser därför att antalet riktvärdesklasser bör minskas. Länsstyrelsen anser att många olika riktvärdesklasser kan innebära att ett exploateringsområde delas in i delområden, vilket kan medföra risk för kvarlämnande av restföroreningar. Länsstyrelsen ser också ett generellt problem med att riktvärden anges rakt av utan att en riskvärdering har gjorts.

Exploateringskontorets hantering

1. Förtydligande av valet av nivå 1 meter för djup jord har gjorts under kapitel 4 ”Markanvändningsscenarier”. Exploateringskontoret anser att det är relevant att särskilja ytlig och djup jord då saneringsbehovet delvis kan anses djupberoende, bl.a. med hänsyn till att risken för exponering av föroreningar i jord minskar djupare i jordprofilen och med hänsyn till att studier visar att den översta metern har störst påverkan på markecosystemet.

2. Kontoret bedömer att de fem valda markanvändningsscenarierna är nödvändiga för att beskriva riskerna med markföroreningar inom staden. Därutöver behövs en indelning i normaltät och genomsläppliga jordar samt djup. För varje område är ett urval av riktvärden relevanta, i ett normalfall troligen 4-6 stycken riktvärden. I syfte att förenkla användandet har riktvärdestabellen, *tabell 1*, delats upp så att riktvärden för normaltät och genomsläpplig jord redovisas i två separata tabeller (tabell 1 och 2). Vidare framgår under kapitel 4 "*Markanvändningsscenarioer*" att riktvärdena inte är tillämpliga för väsentligt mindre områden än det som anges i rapporten. I rapporten har vidare förtydligats t.ex. att riktvärdena för hårdgjorda ytor endast bör tillämpas på större sammanhängande hårdgjorda ytor och inte gång- och cykelvägar eller mindre parkeringar inom bostadsområden.
3. Ett nytt kapitel 11 har lagts till med rubrik "*Tillämpning av de storstadsspecifika riktvärdena för jord i Stockholm*" som beskriver hur riktvärdena kan användas vid bedömning av åtgärdsområden. Under kapitel 11 tas riskvärdering och kvarlämnande av föroreningar upp.

WSP Sverige AB

WSP anser att det vore lämpligare att exploateringskontoret omarbetar rapporten till en vägledning för riskbedömning i storstadsmiljö istället för generella riktvärden, eftersom det kontinuerligt sker en förändring av risknivåer. I de antaganden som görs vägs värderingsfrågor snarare än riskbaserade frågor in, vilket enligt WSP inte är önskvärt när risker ska bedömas. WSP anser även att argumentet till valet att minska vistelsetiden inom ett förorenat område inte bör vara att marken är hårdgjord.

WSP anser att det för vissa ämnen, specifikt arsenik och bly, bör tydliggöras att halterna för dessa ämnen även ska jämföras mot maxhalter. Vidare anser WSP att flyktiga ämnen alltid bör behandlas platsspecifikt. WSP önskar också förtydligande av hur riktvärdena kopplar till stadens målsättning med lokalt omhändertagande av vatten (LOD).

Exploateringskontorets hantering

4. Förtydligande kring hur ämnen i halter som överstiger akuttoxiska halter eller riktvärden för korttidsexponering ska hanteras har gjorts under kapitel 2.2 *"Användning av de Storstadsspecifika riktvärdena för jord i Stockholm"*.
5. Under kapitel 6.1.1 *"Intag av jord"* har förtydligats att valet att sänka exponeringstiden i riktvärdesmodellen under hårdgjorda ytor har gjorts eftersom sannolikheten att komma i kontakt med förorenad jord minskar om en stor del av ytorna är hårdgjorda.
6. Under kapitel 6.1.5 *"Inandning av ångor"* har lagts till att ytterligare utredningar bör utföras om flyktiga ämnen är styrande för saneringsbehovet. Tillägg har också gjorts under kapitel 3 *"Ämnen"* att flyktiga ämnen även bör analyseras i grundvatten för riskbedömning.
7. Förtydligande av att riktvärdesmodellen tar hänsyn till lokalt omhändertagande av vatten har gjorts under kapitel 8.1 *"Infiltration"*. Vidare beskrivs att vid avvikelser från de antaganden som görs i kapitlet bör en platsspecifik bedömning utföras.

SWECO Environment AB

SWECO anser att rapporten bör innehålla en uppmaning om att användaren måste ta ställning till hur riktvärdet ska tillämpas om det ska användas som åtgärds mål i ett schakt.

I syfte att anpassa riktvärdena till att andelen tillgänglig jord minskar inom de markanvändningsscenarier där det förekommer hårdgjorda ytor anser SWECO att det vore lämpligare att sänka det dagliga intaget av jord, jämfört med att minska exponeringstiden. Vidare anser SWECO att för många uppsättningar av riktvärden har tagits fram, vilket gör det svårt att veta vilka riktvärden som kan användas när och hur de är framräknade. SWECO önskar även förtydligande kring hur beräkningar av halttillskott i ytvatten har utförts. SWECO föreslår vidare att staden tar fram en enkel "användarguide".

Exploateringskontorets hantering

Se punkt 2 (riktvärdestabellen) och 5 (exponeringsantagande för intag jord) ovan.

8. Förtydligande har gjorts kring hur halttillskott i ytvatten har beräknats under kapitel 8.3.1 *"Haltkriterier för skydd av ytvatten"*.
9. Ett nytt kapitel 11 med rubrik *"Tillämpning av de storstadsspecifika riktvärdena för jord i Stockholm"* har lagts till för att förtydliga hur riktvärdena ska tillämpas vid bedömning av åtgärds mål.
10. Staden kommer att ta fram en enklare och mindre teknisk beskrivning, s.k. checklista, för tillämpningen av riktvärdena.

JM AB

JM ställer sig i stort positiva till initiativ som syftar till att effektivisera och minimera masshantering i samband med byggnationer, men efterfrågar tydligare riktlinjer för tolkning och prioritering av gränslandet mellan t.ex. hälsostyrda riktvärden och miljöbaserade riktvärden. Vidare tycker JM att Naturvårdsverkets generella riktvärden för KM och MKM ska infogas i riktvärdestabellen, tabell 1.

JM önskar vidare att det tydliggörs var gränsen för ett riktvärde går kopplat till markanvändningsscenarier och ett förtydligande till valet av 1 meter under markytan för djup jord.

Exploateringskontorets hantering

11. Naturvårdsverkets generella riktvärden har infogats i tabell 1.
12. Under kapitel 4 *"Markanvändningsscenarier"* har förtydligats hur bedömning görs av vilket markanvändningsscenario som bör väljas och riktvärden kopplat till detta. Under kapitel 6.1 *"Exponeringstider och -vägar"* redogörs för förändringar av markanvändningen som kan innebära att en ny bedömning av tillämpliga riktvärden behöver göras.

Se punkt 1 avseende djupare jord.

SISAB

SISAB ser positivt på att förtydligande har gjorts för vad som gäller för förskola och skola. Vidare framför SISAB att det är viktigt att miljöförvaltningen granskar förslaget.

Exploateringskontorets hantering

13. Miljöförvaltningen har medverkat vid framtagandet av riktvärden, ingått som remissinstans och riktvärdena kommer även att tas upp i Miljö- och hälsoskyddsnämnden för beslut.

Peab Bostad AB

Peab hänvisar till Mark- och miljööverdomstolens dom, 2016-05-13, i mål M 5107-15, där det tydliggörs att utgångspunkten för en riskbedömning för exponeringstid ska vara gällande planbestämmelser.

Exploateringskontorets hantering

14. Under kapitel 12 "Osäkerheter", har tydliggjorts att vid förändrad markanvändning ska en förnyad riskbedömning utföras.

NCC AB

NCC anser att rapporten är bra och kan gör nytta bl.a. för att minska översaneringen framöver. Vidare anser NCC att acceptansen från tillsynsmyndigheten är viktig.

AB Familjebostäder

Familjebostäder har inga synpunkter på innehållet och avstår därför från att yttra sig.

AB Stockholmshem

Stockholmshem har inget att erinra kring innehållet och avstår därför från att svara på remissen.